

Johanne Luise Heibergs liv genfortalt

Maria Helleberg har skrevet en ny roman om Johanne Luise Heiberg. Lidt unødvendigt, da skuespilleren jo selv gjorde det så storslået.

BØGER

Maria Helleberg: Scenemat. En roman om Johanne Luise Heiberg. Samleren, 344 sider, 300 kroner. Har du Pluskort, får du 20 pct. rabat på bøger i Boghallen eller fri levering hos Saxo.com. Læs mere på politiken.dk/plus. Udkommer i dag.

Det er i år 200 år siden, Johanne Luise Heiberg blev født, i Napoleonsåret hedder det, året før statsbankerotten, altså 1812.

Det må vi have en udgivelse om, har forlagsfolk sagt, men hvilken slags? Johanne Luise skrev selv den ultimative beretning om sit liv, 'Et liv genoplevet i erindringen', som udkom i 1891 ved historikeren A.D. Jørgensen, som havde en del udeladelser og indskrænkninger at gøre i forfærdige århundrede. Siden kom i 1904 og 1913 'folkeudgaven' ved Otto Borchsenius, og i 1944 en videnskabelig udgave med Aage Friis i spidsen - her var selvbiografien revideret - i hans udgave var varianterne opført og gengivet i bind IV. Og endelig er i Niels Birger Wamberg's udgave fra 1973 'varianterne' ført ind i teksten, som herfra må siges at stå så nogenlunde fast i sin helhed.

Og er selvbiografien nu en erindring eller en fremragende helstøbt roman? Man har jo ofte, med professor Hans Brix som en af ophavsmændene, anvendt udtrykket 'Et liv genoplejet i erindringen'.

Hensigten med Johanne Luise Heibergs bog var at sætte et fast og varigt minde om hendes mand, Johan Ludvig Heiberg. Og at gøre sig tanker om skuespilkunsten, Det Kongelige Teater og sit eget enstående liv.

Johanne Luise Heibergs selvbiografi er - så er det sagt! - en af de mest underholdende og spændende beretninger fra guldalderetiden i Danmark, rig på historier og anekdoter, rig på sørgmodighed og ka-

rakter og refleksioner - ja, den unddrager sig spørgsmålet, om læseren nu kan lide forfatteren, for hun er til stede hele vejen, som en sibylle og et 'væsen' (som hendes mor sagde om hende).

SÅ ER man gået til Maria Helleberg for at få en 'roman' om Johanne Luise. Som historieforfatter er Maria Helleberg jo både meget populær - og bestemt ikke dårlig.

Men hvad nyt? Når Helleberg følger meget nyt til oplægget, samler det sig desværre ikke til et troværdigt portræt, og når hun holder igen med nyhederne, ender det som en måske lidt overflødig gentagelse, der ikke kan konkurrere med oplægget.

Selvfølgelig kan man gå dybere ned i materialet end den oprindelige selvbiografi. Allerede inden side 12 er Johanne Luise - Hanne - den pige, som ikke har et incestuøst forhold til far og mor. Det har til gengæld den stakkels yngre søster, Malle, som må ligge med både far og mor i det kolde fattige hjem. Muligvis! Muligvis ikke.

Men Maria Helleberg bruger sin intuition til at understøtte sin hovedfortolkning, at Hanne tidligt gjorde sig ren og tavs - hun snører munden sammen og vasker, som vi nok ved, regnormene, da hun er helt lille - og hun vasker også sig selv ren. Barndomshjemmets smuds, den fordrunkne fader, den grove jødiske mor og den epileptiske lillesøster bliver for hende smerten og det definitive opbrudssted - det hjem, hun må og skal forlade for at stige op til det 19. århundredes menneskeliv.

Herman - hos Maria Helleberg hedder han Harboe - løfter hende ned fra billardbordet, hvor hun grædende har danset sin påtvungne æggedans. Hun er bedre værd. Det går slag i slag. Harboe plager hende med sin tilbedelse og med sine gaver - og alt, hvad Johanne Luise Heiberg selv har skre-

Der er megen dygtighed i hendes forehavende, men det er sjældent, at man bliver rystet, vakt, oplivet, oplyst

går slag i slag. Harboe plager hende med sin tilbedelse og med sine gaver - og alt, hvad Johanne Luise Heiberg selv har skre-

HISTORIEN OM ET LIV. Maria Hellebergs roman om Johanne Luise Heiberg er fermt skrevet, men den byder ikke på noget nyt.

Arkivfoto: Jan Grarup

vet om denne rædselsfulde følelse af at blive forfulgt og omklamret, denne skyld og skam, dette fængselsbånd, som ikke kan slides af, alt det har Maria Helleberg... fået med.

Johanne Luise Heiberg skriver selv (forunderligt ærligt) om sin lettelse, da Herman endelig begår selvmord. Helleberg følger trop. Men det er netop, hvad hun trofast gør efter de indledende siders notater om Hannes barndom. Hun følger trop - hun leder skam ikke troppen på afveje. Der er megen dygtighed i hendes forehavende, men det er sjældent, at man bliver rystet, vakt, oplivet, oplyst, som hvis man læser originalen.

HVAD MED Heiberg? Der digtes en nydelig og blufærdig bryllupsnat, siden får vi ikke mere at vide om samlivet, end hvad originalforfatteren langt mere præcist

meddeler os. Han så på stjerner. Han forsvinder i Hellebergs bog. Fru Gyllembourg og P.A. Heiberg trisser rundt, men ikke med nogen påfaldende historisk vægt på tåen.

På samme måde med forholdet til skuespilleren Michael Wiehe. I virkeligheden mødtes de på gaden en sidste gang før hans død, han grå i huden, hun triumferende af et koldt og skuffet hjerte, inderst inde et slukket bål af den lidenskab, der aldrig blev til noget - lidenskab gav hun til sin kunst. Det møde på Kalkbrænderivej skal man læse! Men altså ikke hos Maria Helleberg.

Man kunne så gøre sig nogle intellektuelle overvejelser over Johanne Luise Heibergs konventionelle fortolkning af det 19. århundredes kristen-moralske idealer - hendes hykleri, der var mere bastant end H.C. Andersens. Hvis man var rigtig modig, kunne man endda omskrive hende. Jeg synes ikke rigtig, det lykkes, men det kan være, fordi jeg sidder for fast i denne sammenligning, man i tilfældet Johanne Luise Heiberg ikke kan undgå.

bettina.hellberg@pol.dk

Krads din kaktus - spis din sild

Wundergrundfestivalen hyldede John Cage med en bizar cocktail af afdæmpet fiskemenu til ganen og ekspresiv lydkunst til ørerne.

LYDKUNST

Taffel & Water Walk. Medv.: Ying-Hsueh Chen, Oscar Micaelsson, Christian Winther Christensen. Toldboden. Lørdag.

Syltet sild, løg, rugbrødskrummer. Rå ørred, peberrod og radiser. Lyden af is, der knuses i blenderen, trykkogeren, der lukker damp ud, og et flygellåg, der klapper i. På Wundergrundfestivalens næstsidste dag blev multikunsteren John Cages potentielle 100-års fødselsdag fejret med en soire i hans ånd. Med et par af hans virkelig specielle lyd-happenings serveret i tæt kunstnerisk synkronisering med tre retter komponeret af kokken Boris Buono.

Og det gav god mening at mæske sig i nænsomt pocheret torsk ledsaget af små stykker af årstidens kål og bagefter opleve, hvordan det lød at slå på et græskar. Ting har deres egen lyd og smag, og nogle gange opdager man først skønheden, når man lader være med at gøre for meget ved dem.

For de, der ikke har dyrket de underligste sider af avantgarden så ivrigt, levede John Cage fra kort før Første Verdenskrig og døde et par år efter Murens fald. Det meste af hans liv var han i fredelig opposition til krig og konflikt med et budskab om at åbne ørene for verden, som den er - uden om store ledere og kunstnere med patent på sandheden og trang til at sætte sig på den med tonstunge egoer.

AT HØRE tingenes egne lyde skulle også lørdag tages helt bogstaveligt. I en teknologisk lydverden i 'Water Walk', hvor den unge perkussionist og performer Ying-Hsueh Chen spændte rundt mellem blander, radio, trykkoger, badeand og blomsterbuket og skabte en rigtig speciel symfoni med vandet som temaet. Det vil sig mellem alt fra spruttende damp og til dumpe lyde af metal, der nedsænkes i et badekar. Og som et organisk modstykke slog hun sig løs mellem kål og kaktusser i værket 'Child of Trees', hvor alle de spisen-

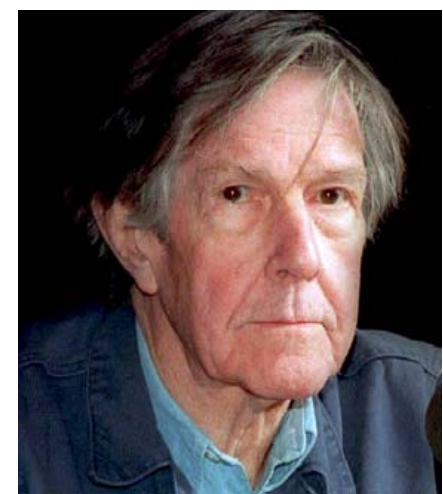
de gæster kunne opleve, hvad en halv-flækket aubergine kan tilbyde af klang, når den klappes mod en krop. Bizart? Ja. Uinteressant? Slet ikke.

Selv om det er 50 år siden, Cage til stor forargelse lavede sin 'Water Walk' på landsdækkende tv i USA - og de færreste nok i dag lader sig provokere af en rå sild strøget over strengene i et flygel - virkede musikken stadig helt frisk og vedkommende.

En af grundene kunne være, at den absurde humor i de sære opstillinger var så afvæbnende, at det virkede til, at publikum rent faktisk gjorde, som komponisten ønskede. Altså skærpede opmærksomheden mod de hverdagslyde, der opstod. Der var i hvert fald helt stille i Toldbodens store spiserum, mens Chen tyst aede sine forstærkede kaktusser med skeer, så det knitrede og kradsede som et minutøst og højt uventet lydunivers.

CAGES NATURKLANGE blev fulgt af et tilsvarende, men også lidt mere pubertært arrangement - et komponeret drikkespil af og med komponisten Christian Winther Christensen. Han har de seneste år gjort sig bemærket som en tredjedel af komponistgruppen Dygong, der altid overrasker og altid vil i kontakt med publikum. Denne gang med værket 'Being Apu Sakar', hvor to mennesker spillede på rødvingsglas, som de langsomt tømte, alt i mens tonerne fra glassene helt naturligt blev lysere og lysere. Krydret med smukke klaverklange og komponistens stenansigt, der dukkede op på storskærm med stadig mere insisterende opfordringer til at skåle. Happy New Ears! Som Cage formulerede det.

HENRIK FRIIS
kultur@pol.dk

LEVENDE. John Cage i 1989, tre år før han døde. Lørdag viste Wundergrundfestivalen, at hans særegne lydunivers fortsat lever. Foto: Julia Malakie/AP

KØBENHAVNS DRENGEKOR

En bred buket af Davidsalmer ligger bag Leonard Bernsteins Chichester Psalms. En yderst dramatisk sammenstilling af teksterne munder ud i de fredfyldte ord fra David's Valfartssang: 'Hvor er det godt og hertigt, når brødre sidder sammen!'.

I sin fortolkning af teksterne spiller Bernstein effektfuldt på modsætningen mellem barnets og den voksne verden, og han ønskede sig også af samme grund et klassisk drenge- og mandskor i korpartiet. Denne klangverden fik tillige en bearbejdning for orgel, slagtøj, harpe og kor med King's College og Philip Ledger.

Fredag 16. november kl. 20

Københavns Domkirke, Vor Frue Kirke, København K
Pluspris 80 kr. + gebyr 10 kr.
Pris for andre 100 kr. + gebyr 10 kr.

DISSING SYNGER ARMSTRONG

Povl Dissing tager op til jul på turné med sit skarpe orkester og repertoiret fra cd'en 'That Lucky Old Sun'. Pladen, der kom i 2010, indeholder fortolkninger af nogle af jazzikonet Louis Armstrongs mest elskede sange, herunder evergreens som, 'Blueberry Hill' og ikke mindst 'A Kiss to Build a Dream On'. Bag sig har Dissing guitaristen Jakob Bro, de dygtige rytmefolk Anders Christensen på bas og Jakob Høyer på trommer. Korsangen varetages af Marie Fisker og Mette Lindberg.

Torsdag 13. december kl. 19.30

Christians Kirke, Strandgade 1, København K

Fredag 14. december kl. 19.30

Sct. Pauls Kirke, Frederiksbjergkvarteret, Aarhus
Pluspris 180 kr. + 10 kr. i gebyr
Atm. pris 200 kr. + 10 kr. i gebyr

MARTHA KRAMÆR SPREDT FOR ALLE VINDE

Grafisk særtryk 100 x 69 cm.
Pluspris 190 kr. i Atm. pris 230 kr.

LOUISE KRAGH
HALSKÆDE MED PERLER
Pluspris 339 kr.
Atm. pris 400 kr.

LOUISE KRAGH
ØRERINGER
Fås også i rhodineret.
Pluspris 739 kr.
Atm. pris 875 kr.

LOUISE KRAGH
ØRERINGER
Fås også i teracotta farvet.
Pluspris 383 kr.
Atm. pris 450 kr.

LOUISE KRAGH
RING
Fås også i rhodineret med bordeaux sten.
Pluspris 510 kr.
Atm. pris 600 kr.

LOUISE KRAGH
ARMBÅND
Fås også i teracotta og chokolade farvet.
Pluspris 549 kr.
Atm. pris 650 kr.